

**Roskilde
University**

Politisk beretning fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde, 11.-12. september 2008, Roskilde

Pedersen, Claus Vesterager

Publication date:
2008

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Pedersen, C. V. (2008). Politisk beretning fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand: Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde, 11.-12. september 2008, Roskilde.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings årsmøde 11.-12. september 2008 Roskilde

Politisk beretning fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings formand.

” Nobody believes that a scientist’s only contribution is from the papers he or she publishes. People understand that a good scientist also gives talks at conferences, shares ideas, takes a leadership role in the community. It’s just that publications were always the one thing you could measure. Now, however, as more of this informal communication goes on line, that will get easier to measure too”
Timo Hannay, Nature Publishing Group

” Generelt set er det danske forskningsmiljø i international sammenligning meget velfungerende, og det er derfor vigtigt, at nye systemer supplerer et i forvejen velfungerende system og ikke nedbryder gode forskningsmiljøer på grund af uforudsete bivirkninger ved evaluering eller tildeling”
Danmarks Forskningspolitiske Råd

”... en fusion med et universitet vil være det første skridt til at nedlægge en selvstændig bibliotekaruddannelse ...”.
Jens Thorhauge, Styrelsen for Bibliotek og Medier

Et innovativt biblioteksvæsen

Danmark tilhører ifølge ”European Innovation Scoreboard 2007”ⁱ den absolutte elite blandt Verdens mest innovative lande. Dette tilskriver videnskabsminister Helge Sander primært det gode samarbejde mellem universiteter og erhvervsliv. Specielt indenfor iværksætteri, immaterielle rettigheder og innovationsvilkår, herunder udbredelsen af bredbånd, samt deltagelse i videregående og livslang læring placerer Danmark sig helt i top. Regeringen ønsker naturligvis dels at fastholde Danmarks placering i toppen og dels yderligere at udbygge og forbedre innovationsindsatsen i det danske samfund: der skal produceres og udnyttes endnu mere ny viden og det er på den baggrund, at handlingsplanen InnovationDanmark 2007-2010ⁱⁱ med en lang række initiativer for innovation og vidensspredning skal ses. Forskningsbibliotekerne har en meget vigtig rolle i dette. Bibliotekerne indeholder i sig selv megen innovation, men er i stigende grad også stedet, hvor forskningsinstitutioners og forskningsbaserede virksomheders vidensspredning og –formidling tager sit udgangspunkt. Bibliotekerne er ikke længere fysisk begrænsede bogmuseer og tidsskriftslagre, men grænseløse digitale informationssiloer.

Den såkaldte service orienterede arkitektur (SOA) med en lang række ”mashup” løsninger, hvor funktionalitet er bygget op af elementer fra mange forskellige IT-systemer, har efterhånden taget over efter de store rigide mastodontsystemer og gjort det muligt at kombinere de bedste og mest hensigtsmæssige services fra forskellige tjenester. Det semantiske web, hvor al viden skal/kan gøres tilgængelig i struktureret form på nettet og dermed gøre computere i stand til at trække viden ud af en tekst og sortere og sammenstille informationer, er ikke længere noget urealistisk mål teknologisk set. Den brugerdrevne innovation, de brugerskabte data og services, bliver i stigende grad vigtige elementer i bibliotekernes virksomhed og inddragelsen af brugerne er afgørende for mange bibliotekers berettigelse og eksistens. De teknologiske løsninger, det store fokus på den enkelte bruger og de personlige services samt forståelsen for og anvendelsen af netværk i alle betydninger giver bibliotekerne den helt rigtige baggrund for at løfte opgaverne med vidensspredning og –formidling i et endnu mere innovativt Danmark i fremtiden, men der skal til stadighed arbejdes hårdt og innoveres også på bibliotekerne.

Biblioteksservice: et kalejdoskopisk syn på året, der gik

Innovation kan blandt andet være en væsentlig organisatorisk ændringⁱⁱ. Og som sådan må man betegne flere af de tiltag, som p.t. florerer, såvel i folkebiblioteksområdet, sandsynligvis som efter-

virksomheder fra kommunesammenlægningerne i 2007, som i forskningsbibliotekskredse. På Gjern Bibliotek i det midtjyske Søhøjland forsøgte man sig således i det meste af 2007 med et selvbetjent udlånsbibliotek, hvor 37 ud af 60 ugentlige åbningstimer har været ubemandet. Det er nu blevet en permanent ordning, hvor den selvbetjente biblioteksfilial i princippet har åbent efter brugernes behov. Sådan har det faktisk igennem flere år fungeret uden de store problemer på Det Teologiske Fakultetsbibliotek i Århus. Tilgængelighed 24/7 er vigtigere end betjening. Alligevel er det ikke en service, der hidtil har vundet proselytter i særligt omfang. Der er tilsyneladende for mange risici: materialet vil forsvinde og der vil udøves hærværk. Det er dog ikke sket endnu i Århus, trods fin kunst på væggen og megen IT-udstyr frit tilgængeligt. Hvorfor tænker vi ofte begrænsninger i stedet for innovative løsninger? Der findes såvel yderst effektive adgangskontrolsystemer som stærkt forbedrede RFID i biblioteker. RFID-datamodellen i biblioteker, som er specificeret i en dansk standard (DS/INF 163-1), er i øvrigt nu efter stor indsats fra Styrelsen for Bibliotek og Medier på vej til at blive international standard.

CBS Bibliotek åbnede tilbage i 2006 en bogløs afdeling i universitetets nye omgivelser i Porelshaven på Frederiksberg. Det skulle være en læsesal med en lang række læsepladser, computere og med bibliotekarisk hjælp til rådighed på stedet. Det har siden vist sig, at der ikke er behov for fysisk tilstedeværelse af bibliotekarer og stedet er nu ændret til en ubemandet læsesal uden computere eller bogligt materiale, men med trådløst netværk og tilbud om hjælp via chat og telefon. Skyldes dette svigt fra CBS Bibliotek? Nej, bestemt ikke, men brugernes behov har været styrende. Og sådan skal det være.

Ringsted Byråd har tænkt store tanker og vil bygge et nyt bibliotek midt i byen, placeret i et oplevelsescenter finansieret af private investorer. Biblioteksdriften skal udliciteres og gerne privatiseres. Findes der investorer, som kan se en forretning i at drive et "folkebibliotek"? Der skulle faktisk være en investor på banen med en samlet løsning. Det bliver spændende at se, hvordan dette nye bibliotek kan strikkes sammen som et kommunalt tilbud uden bogudlejning og brugerbetalt dataadgang. Blandt forskningsbibliotekerne er det ikke nyt at udlicitere i hvert fald dele af bibliotekets kerneydelser. Her har der i mange år eksisteret driftsaftaler mellem både store og små forskningsbiblioteker, men også med private udbydere, om såvel drift af bibliotekssystem, materialeindkøb, katalogisering og administration. Interessant i denne sammenhæng er naturligvis Københavns Universitetsbiblioteks nylige aftaler om biblioteksdrift på både IT Universitetet og Danmarks Biblioteksskole. Hvilke services tilbydes brugerne - forskere, undervisere og studerende - i forhold til tidligere? Med de muligheder, som teknologien og de mange fremragende medarbejdere giver, skal disse 2 undervisningsinstitutioner på højeste niveau gerne mærke en forbedring, et positivt løft - innovationen må ikke fortabe sig i dårligere service.

Folke- og forskningsbiblioteksstatistikken er altid særdeles interessant læsning - og 2007 udgaven, som blev offentliggjort i juli 2008, er ingen undtagelse. Også i år gives der anledning til overvejelser om den service, som ydes på de danske biblioteker. Det samarbejdende biblioteksvæsen, som Bibliotek og Medier ofte priser, fortsætter sin udvikling. I nogle tilfælde i den samme fortsatte retning som tidligere og i andre tilfælde med nye trends til følge.

Andelen af folkebibliotekernes indlån fra de største forskningsbiblioteker er fortsat stigende: i 2007 er der tale om 27 % af folkebibliotekernes indlån, som kommer fra disse forskningsbiblioteker, mens "kun" 13 % går den modsatte vej. Udlån til folkebibliotekerne udgør omkring 80 % af forskningsbibliotekernes interurbanudlån og halvdelen af disse udlån bliver fornyet. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har ved flere lejligheder udtrykt stor glæde ved det samlede danske biblioteksvæsen og vi støtter fortsat, at forskningsbibliotekernes ressourcer benyttes, også på folkebibliotekerne, men vi finder det absolut positivt og nødvendigt, at Bibliotek og Medier nu efter en tænke-

pause har programsat nedsættelsen af Arbejdsgruppen til koordination af materialeforsyning i folke- og forskningsbiblioteker, som bl.a. skal belyse og finde tekniske løsninger til at ”fange” den litteratur, som folkebibliotekerne måske bør anskaffe selv. Tilsvarende kunne det være interessant at lave undersøgelser af, hvem det er, der bestiller forskningsbibliotekernes litteratur til levering gennem det lokale folkebibliotek. En sådan analyse ville give bedre indsigt i, hvorfor fjernlånet ser ud, som det gør. Er det studerende, for hvem det er nemmere at bruge det lokale folkebibliotek frem for eget bibliotek på uddannelsesinstitutionen? Eller gives der bare bedre låneforhold gennem fjernlån end ved direkte lån på eget bibliotek?

Den konstante stigning i digitale ressourcer i forhold til de analoge, fysiske medier på forskningsbibliotekerne er næppe værd at bemærke længere. Måske kan man endog undre sig over, at der stadig findes så store mængder fysisk materiale ude på landets forskningsbiblioteker. Konsekvensen af såvel pladsmangel som de øgede digitale muligheder har således i Storbritannien medio juli 2008 givet anledning til etableringen af The UK Research Reserve i samarbejde med British Library og finansieret af HEFCE (Higher Education Funding Council for England)ⁱⁱⁱ. Knap 10 millioner £ vil blive investeret i etableringen af et kæmpe arkiv over udrangerede mindre brugte tidsskrifter fra de britiske universitetsbiblioteker. British Library skal arkivere og sikre adgang via dokumentlevering fra de op mod 100 hyldekilometer tidsskrifter, som forventes deponeret. Det vil give sektoren en samlet besparelse på 29 millioner £ ved frigjort magasinplads og ændrede arbejdsprocesser. Mon ikke der kan kasseres fysiske tidsskrifter i større grad i Danmark også? ”Just-in-case” anskaffelser og opbevaring har aldrig været rentabelt.

Brugerundervisning får stadig stigende fokus på forskningsbibliotekerne. Der undervises mere og der kommer flere deltagere til undervisningen. Det er naturligvis glædeligt, hvis uddannelse i benyttelsen af informationssøgningsværktøj følger af en erkendelse fra brugerne og herunder ikke mindst uddannelsesinstitutioners undervisere og forskere af, at informationskompetencer er et absolut must i dag. Bibliotekskendskab og bibliotekskundskab hører hjemme i alle uddannelsesforløb og bør derfor tænkes ind som delelementer i kurser og undervisningsforløb og i virkeligheden slet ikke foregå på biblioteket men i undervisningslokalet som en integreret del af ”klassen”.

Set i lyset af det behov for brugerundervisning og reel uddannelse i informationssøgning og -behandling, som forskningsbibliotekerne og uddannelsesinstitutionerne i allerhøjeste grad mærker, er det bemærkelsesværdigt, at der i rapporten om ”Fremtidens biblioteksbetjening af børn”^{iv} konkluderes, at det er en afgørende ressource i vidensamfundet, at befolkningen evner at skabe, tolke og udveksle alle former for indhold i såvel fysiske som digitale medier. Den såkaldte ”digitale dannelse” skal sikre ”både oplysning, oplevelse og kommunikation, både intellektuelle og følelsesmæssige læringskomponenter, og ”gamle” såvel som ”nye” medier, dvs. trykte og audiovisuelle såvel som digitale udtryk”. Digital dannelse er et nyt mål for biblioteksbetjeningen af børn og der er ingen tvivl om, at dette ambitiøse projekt må og skal støttes ikke bare med ord og tanke, men også med finansielle midler. Sammenhængen (også økonomisk) med andre politisk fastlagte mål og hensigts-erklæringer fx om udviklingen af e-læringsuniverser rettet mod børn og unge skal naturligvis fokuseres. Ad denne vej er der håb om også at sikre informationskompetente unge mennesker i vort uddannelsessystem i fremtiden.

”Single-sign-on”, hvor man kan nøjes med at angive sit brugernavn og pasord én gang for at komme ind i sin uddannelsesinstitutioners mange digitale tjenester og eksterne databaser, har igennem flere år sikret hurtig og praktisk adgang for mange uddannelses- og forskningsinstitutioners medarbejdere og studerende. I et samarbejde mellem universiteter, undervisningsinstitutioner og udbydere af informationstjenester, og finansieret af Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet i fællesskab, er der nu udviklet og i foråret 2008 tilbudt en ny infrastruktur, som,

uanset hvor i verden man ønsker at tilgå en bestemt service, kan genbruge brugerens personlige data til rettigheds- og adgangsklarering, sådan som de fremgår af moderinstitutionens matrikel eller brugerdatabase. Man vil kunne tilgå ressourcer uden nødvendigvis at være registreret på det sted, hvor man befinder sig, men man tildeles rettigheder på baggrund af de oplysninger, som overføres fra hjemmeinstitutionen. Der spørges ganske simpelt ”Where are you from”? – heraf tjenestens navn WAYF. Det er det synlige resultat af det såkaldte DK-AAI projekt, som siden 2006 har været under opbygning. Institutioner og tjenester skal tilmeldes WAYF, hvor en række minimumskrav for vedligehold, behandling og anvendelse af brugeroplysninger er med til at skabe tillid til kvaliteten af hinandens data. Denne udvikling og det arbejde, der her er foregået, bør roses. Principielt er vejen nu banet for en udbygning af de services, som kan og skal tilbydes landets mange studerende og forskere og vi må opfordre både institutioner og ikke mindst tjenesteudbydere til at tilslutte sig WAYF - det kræver et langt og sejt træk for også at kunne få gavn af tjenesten - og så i øvrigt henstille til, at denne tjeneste holdes gratis for landets uddannelsesinstitutioner også udover 2008. Det vil være et meget fint signal fra politisk side at skabe og frit opretholde en infrastruktur for tjenester, som i de fleste tilfælde i forvejen koster brugerne (institutionerne) store afgifter i adgangslicenser. Måske kan denne tjeneste på sigt også bane vejen for integreret adgang mellem folke- og forskningsbibliotekerne?

Styrelsen for Bibliotek og Medier, bibliotek.dk og DBC

Biblioteksstyrelsen blev 1. februar 2008 ved en sammenlægning med Mediesekretariatet til Styrelsen for Bibliotek og Medier. Det var der megen fornuft i og Kulturministeriets ønske om at konsolidere mindre administrative institutioner er set udefra i virkeligheden måske den mindst vægtige. Der er talt meget om mediekonvergens i de senere år og bibliotekerne har i allerhøjeste grad mærket denne større sammenhæng mellem radio, tv, Internet, trykte medier og digital information og sammenlægningen er derfor fagligt set indlysende. Fin fusion!

Samarbejdet i biblioteksvæsenet er en af de vigtigste opgaver for Bibliotek og Medier og Styrelsen har derfor nedsat Biblioteksrådet, som bl.a. ”... skal arbejde for et hensigtsmæssigt samarbejde mellem de offentlige biblioteker og mellem de forskellige dele af bibliotekssektoren”. I Biblioteksrådet sidder repræsentanter for forskningsbibliotekerne, store som små og både Undervisningsministerielle og Videnskabsministerielle, for centralbibliotekerne, for folkebibliotekerne (inkl. skolebibliotekerne), direktørerne for Statsbiblioteket, Det Kongelige Bibliotek og Danmarks Blindebibliotek samt direktøren for Bibliotek og Medier. Repræsentanterne for de forskellige bibliotekstyper er udpeget af de repræsentative foreninger i de 2 forskellige sektorer. Det virker hensigtsmæssigt. Desværre rammes dette organ af den politiske korrekthed. Der tilstræbes ligelig fordeling mellem kønnene i Biblioteksrådet. Når de faste medlemmer af Rådet alle er mandlige direktører, skal de involverede biblioteksforeninger udpege kvindelige rådsmedlemmer. Ikke nok med det, suppleanter skal være af samme køn, som det udpegede medlem. Heldigvis er det ikke noget problem. Der er masser af gode kvinder i Danmarks Forskningsbiblioteksforening, men det er tankevækkende, at der stadig er behov for disse politiske markeringer. Kønsmainstreaming hedder det nu om dage.

Bibliotek og Medier igangsatte i foråret 2007 et arbejde om en koordineret markedsføring af de danske biblioteker. I første omgang viste det sig svært at finde et fælles billede blandt folke- og forskningsbiblioteker om behov og metoder, og det blev hurtigt klart, at der ville være behov for forskellige strategier afhængig af bibliotekssektor. Styrelsen valgte herefter, bl.a. efter rådgivning fra Biblioteksrådet, at fokusere på en samlet markedsføring af folkebibliotekerne og entrerede siden med konsulentfirmaet 11Design om udviklingen af en strategi for formidling af folkebibliotekernes ydelser. Det er der maj 2008 kommet en rapport ud af. ”Fra bøger til brugere”¹ angiver 37 anbefalinger til biblioteksvæsenet om digitale medier, brugere og ikke-brugere, bibliotekets placering, arkitektur, indretning og indhold, ledelse og medarbejdere, intern kommunikation samt bran-

ding og markedsføring. Desværre er der ikke meget nytænkning i disse anbefalinger. Det meste gøres allerede flere steder, og ikke mindst er der både på folke- og forskningsbiblioteker i de senere år skabt en stor og stadig stigende bevidsthed om brugerorienteret adfærd og klare servicemål. 11 Design konkluderer: "... Bibliotekerne er i dag så forskellige i profil og ydelser, at betingelserne for national markedsføring ikke er til stede ..."!

Den af Bibliotek og Medier foreslåede centralbiblioteksreform blev tiltrådt af Kulturministeren i december 2007. Hermed blev debatten om centralbibliotekernes fremtid afsluttet. Der bliver fremover 6 centralbiblioteker – i Aalborg, Herning, Vejle, Odense, Roskilde og Gentofte. Danmarks Forskningsbiblioteksforening vil gerne udtrykke bekymring for betjeningen af populationen i København og Århus. Et af argumenterne for at udelade disse 2 biblioteksvæsener i centralbiblioteksregi har været, at der med hhv. Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket i umiddelbar nærhed skulle være dækning for materiale og service i disse 2 storbyer. Det er naturligvis passende, at begge disse nationalbiblioteker hører under samme ministerium som centralbibliotekerne, men mon der er aftaler på plads? Materiale på de samvirkende offentlige danske biblioteker skal og kan benyttes af alle, det må der ikke herske tvivl om, men det kan frygtes, at der i netop disse 2 væsener vil være en række brugere, som i fremtiden vil kunne komme til at stå med et forsyningsproblem, som de ikke hidtil har haft. Og det er bestemt ærgerligt, både for folkebibliotekerne og for forskningsbibliotekerne i København og Århus.

Den fortsatte udvikling af bibliotek.dk ligger naturligvis Bibliotek og Medier meget på sinde. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har tidligere efterlyst en klarere sammenhæng mellem de enkelte års udviklingsplaner og strategien bag bibliotek.dk. Dette synes nu at være imødekommet. Bibliotek.dk-strategien er revideret i efteråret 2007 og der er skabt såvel tydeligere prioritering som åbenhed (bl.a. med etablering af en debatblog) om udførelse og økonomi i processen. Det er fortsat vores holdning, at overskuelighed og brugervenlighed må og skal være styrende for udviklingen - herunder hurtig visning og solid bestillingsfacilitet - ligesom det er nødvendigt med en klar prioritering mellem generelle behov og særlige spektakulære faciliteter for enkeltbrugere. Effektiviseringen af samspillet mellem bibliotek.dk og de mange andre services ude på landets biblioteker er et absolut must og vi støtter derfor naturligvis det fortsatte arbejde med det automatiserede fjernlån og effektiviseringen af bestil funktionerne mellem bibliotek.dk og de lokale bibliotekssystemer, med bibliotek.dk som lokal brugergrænseflade (gerne udbygget med integrated search/federated search faciliteter snarest) samt med integrationen i og med relevante toolbars og tjenester, herunder naturligvis også under anvendelse af de såkaldte sociale teknologier.

Bibliotek.dk og de sociale teknologier var netop genstand for en workshop, som Bibliotek og Medier afholdt i februar 2008 og dette har efterfølgende skabt grundlaget for ønsket om en mere tilbunds gående udredning om en national opsamling af brugerskabte data. Dette arbejde igangsættes i løbet af sensommeren 2008. Brugeranmeldelser og ratings er taget i brug også hos en lang række forskningsbiblioteker og det er derfor meget vigtigt, at hele debatten om anvendelsen af de sociale teknologier ikke kun føres i regi af folkebibliotekerne herunder specielt i Koordinationsgruppen for netbibliotekerne, men at forskningsbibliotekerne inddrages på lige fod. Netop fordi der er tale om stor subjektivitet i de brugerskabte data vil det være af største betydning at få redegjort, hvad forskningsbibliotekerne kan/vil bruge disse data til. At anvende brugerskabte data i bibliotek.dk vil naturligvis være en option, men med tanken om også at integrere bibliotek.dk i læringssystemer både på folke- og forskningsbibliotekerne må kvalitet og datagrundlag naturligvis vurderes. For flere år siden forsøgte Bibliotek og Medier at skabe et fælles billede blandt forskningsbibliotekerne af, hvordan man skulle måle aktiviteten på bibliotekernes hjemmesider. Det kom der som bekendt ikke noget resultat ud af. Forskningsbibliotekerne benytter hver især forskellige webanalyse programmer, nogle benytter oven i købet flere på samme tid, for at logge brugen af de man-

ge tjenester, som tilbydes. Det er problematisk, men ikke overraskende, at der ikke har kunnet vindes tilslutning til én standardiseret metode til måling af forskningsbibliotekernes netaktivitet. Resultatet ses bl.a. af opgørelserne i forskningsbiblioteksstatistikken, hvor man i praksis kun kan sammenligne eget biblioteks tal fra år til år. Bibliotek og Medier har i juni 2008 lanceret en løsning til måling af brugen af folkebibliotekernes hjemmesider med et måleværktøj, som kan gøre det muligt at sammenligne brugen af bibliotekernes nettilbud. Folkebibliotekerne og Bibliotek og Medier ønskes tillykke med samarbejdet og den færdige løsning, som er udviklet af firmaet KPI Index. Danmarks Forskningsbiblioteksforening vil opfordre forskningsbibliotekerne til at indgå i et tilsvarende standardiseringssamarbejde ved at udbygge folkebibliotekernes måleværktøj med de for forskningsbibliotekerne sikkert nødvendige og komplicerede målinger, som ikke allerede kan imødekommes.

IT- og Telestyrelsen er i færd med at kortlægge tilgængeligheden på offentlige hjemmesider. Den første af 3 klassificeringer er ultimo juni 2008 offentliggjort på hjemmesiden webtjek.itst.dk og det er ganske interessant læsning. Styrelsen for Bibliotek og Medier får klassificeringen ”jævn” mens Biblioteksvagten og Bibliotek.dk begge får klassificeringen ”dårlig”. Sådanne undersøgelser vil altid kunne diskuteres, både med hensyn til kriterier og med hensyn til udførelse, men en tendens kan man ikke løbe fra. Det er naturligvis ikke flatterende, at biblioteksvæsenet ved sin styrelse og 2 af sine højt profilerede tjenester ikke klarer sig bedre. Sandheden er sandsynligvis, at en generel gennemgang af forskningsbibliotekernes hjemmesider og tjenester næppe vil give bedre resultater. Usability er desværre stadig et relativt ukendt begreb i denne sektor. Bedst på nettet screeningerne har utvivlsomt hjulpet til forbedringer, ikke mindst fordi det på et tidspunkt nærmest blev et konkurrenceparameter på forskningsbibliotekerne at have det maksimale antal netkroner, men det vil være nødvendigt fortsat at udvikle hjemmesiderne – ikke mindst fordi bibliotekernes sider ofte er delmængder af særdeles uigennemskuelige hjemmesider for de uddannelsesinstitutioner, som bibliotekerne er en del af. Det er glimrende, at IT- og Telestyrelsen har kastet fokus på dette område, for der er bestemt plads til forbedringer, også i forhold til de synshandicappede.

Efter mange års diskussioner blev DBC og Biblioteksmedier adskilt i marts 2008. Biblioteksmedier blev solgt til LD Equity, som umiddelbart agter at føre firmaet videre under navnet Biblioteksmedier a/s. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har ved flere lejligheder tidligere opfordret til frasalg af Biblioteksmedier for at skabe mere harmoni om DBC og dets øvrige virke. Der har i alt for mange år været alt for meget fokus på dette hjørne af DBC og vi glæder os derfor over, at der nu er skabt basis for ro og fuld opmærksomhed på DBCs øvrige produkter og herunder ikke mindst videreudviklingen af den bibliografiske og dataindholdsmæssige infrastruktur i Danmark. Her har DBC stor ekspertise og er den naturlige samarbejdspartner for de danske (forsknings)biblioteker.

Med tidens store fokus på fællesløsninger og konsolidering er der langt om længe tegn på, at forskningsbibliotekerne også vil realisere muligheden for at kunne anvende Danbib som en ”ægte” fælleskatalog med en konsekvent én-post-politik. Katalogpolitik har hidtil spillet en meget stor rolle for i hvert fald de store forskningsbiblioteker og det har været endog meget svært at opnå enighed om retningslinjerne for den fælles katalog. Heldigvis synes der nu at være en opblødning på vej. En række større forskningsbiblioteker har sammen med DBC og Styrelsen for Bibliotek og Medier i et DEFF-støttet projekt udarbejdet tekniske løsningsmodeller for etableringen af en 1 bog/1 post struktureret fælles katalog indenfor den nuværende teknologiske Danbib-løsning. Der har været afholdt en workshop med deltagelse af et meget stort antal katalogiserings- og bibliotekssystemeksperter fra såvel små som store forskningsbiblioteker og flere forskellige systemleverandører og der er opnået enighed om, at det er ad denne vej, man skal bevæge sig. Der er tale om en simpel og fleksibel løsning, uden tvang. Specielt det sidste er vigtigt for en del biblioteksledere. Den endelige iværksættelse af dette projekt afventes med spænding, forhåbentlig lykkes det at få alle med!

Danmarks Biblioteksskole – bibliotekarere - uddannelse

Lars Qvortrup fratrådte efter 9 måneders hvirvelvind og en lang række omstruktureringer sin stilling som rektor ved Danmarks Biblioteksskole ved årsskiftet og en ny rektor, Per Hasle, er først nu fundet med tiltrædelse 1. september 2008. Det har således taget 9 måneder at finde en kvalificeret afløser på rektorposten. Det er lang tid og det har været med til at skabe stor usikkerhed i biblioteksvæsenet om Danmarks Biblioteksskoles fremtid på et tidspunkt, hvor skolen er ramt af kraftige nedskæringer. Der er imidlertid god grund til at ønske Biblioteksskolen tillykke med valget af Per Hasle som ny rektor. Med sin baggrund som professor i informationsvidenskab, som studieleder ved humanistisk informatik og som leder af eliteuddannelsen i informationsarkitektur ved Aalborg Universitet er den teoretiske værktøjskasse i orden, og der er ingen tvivl om, at også mange års virke i studie- og forskningsmiljøet i Aalborg giver en god ballast. Oven i købet blev han i 2007 kåret til årets underviser på Aalborg Universitet for sine evner til at inspirere, engagere og skabe kontakt. Det ser lovende ud. Vi glæder os i Danmarks Forskningsbiblioteksforening over, at Biblioteksskolens nye rektor er godt funderet i det informations- og medievidenskabelige uddannelsesområde og ganske givet kender værdien af et velfungerende forskningsbibliotek og vi ser frem til et godt samarbejde. Der er nok at tage fat på.

Lukningen af Danmarks Biblioteksskoles bibliotek i foråret 2008 som led i den 7 millioner kroners bespareelsesplan, som er lagt ned over skolen i 2008-2009, har naturligvis givet anledning til en del skriveri, i hvert fald i bibliotekspressen^{vi}, og både stor undren, forargelse og eftertanke. Hvordan kunne det gå så galt, at biblioteksvæsenets egen primære uddannelsesinstitution måtte lukke sit fysiske bibliotek (hovedfagbiblioteket på området!) og dermed signalere, at der ikke er behov for et selvstændigt bibliotek på en uddannelsesinstitution af Biblioteksskolens størrelse, og at ansvaret for dækningen af den nødvendige faglige litteratur indenfor denne (ganske vist specielle) universitetsuddannelse ikke umiddelbart påhviler uddannelsesinstitutionen? Et moderne forskningsbibliotek skal understøtte nye pædagogiske arbejdsformer og integreres i studie- og læringsmiljøerne, uanset om der er tale om anvendelse af fysiske eller digitale ressourcer. Det kræver en indsats, ikke mindst af biblioteket, men det burde have kunnet lade sig gøre på Danmarks Biblioteksskole uden at et helt bibliotek med et pennestrøg kunne spares bort i innovationens navn.

Danmarks Biblioteksskole udarbejdede i løbet af foråret og sommeren 2007 den omverdensanalyse^{vii}, som ligger til grund for Biblioteksskolens strategiplan og resultatkontrakt for perioden 2007-2010. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har ved flere lejligheder, bl.a. i Uddannelsesrådet, påtalt den manglende omtale af forskningsbibliotekerne i dette i øvrigt ganske udmærkede og vel-formulerede papir. Ud af analysens 28 sider er i alt 327 ord dedikeret forskningsbibliotekerne, specifikt under overskriften ”Forskningsbibliotekerne digitaliseres”. Det er ikke imponerende. Med nedlæggelsen af Biblioteksskolens Uddannelsesråd og det af Qvortrup nedsatte Advisory Board’s ukendte skæbne, vil Danmarks Forskningsbiblioteksforening på det kraftigste anbefale, at Danmarks Biblioteksskole og Kulturministeriet ved etableringen af det kommende aftagerpanel husker uddannelsesinstitutionerne og forskningsbibliotekerne. Informationsspecialister i vidensamfundet findes ikke udelukkende på folkebiblioteker og i det private erhvervsliv og hvis Danmarks Biblioteksskole vil sikre en fortsat interesse for kandidater fra skolen blandt forskningsbibliotekerne, må denne del af sektoren nødvendigvis have formel indflydelse.

Særlig viden om nye teorier og teknikker om brugeradfærd og formidling er et erklæret mål for Biblioteksskolens virke, og bacheloruddannelsen er med start 1. september 2008 ændret så fokus nu er på videndesign og vidensmedier. Og det er nødvendigt med en styrket profil. Indenfor Biblioteksskolens felt må det siges, at konkurrencen bliver skærpet. En lang række uddannelser har fokus på disse områder og nogle i direkte parallelitet: CBS’ bacheloruddannelse i Information Management, som nu kører på 3. år, har støt stigende optag og der arbejdes i øjeblikket på etablering af en ma-

steruddannelse som direkte overbygning til denne bacheloruddannelse. Syddansk Universitet forventes at etablere en bacheloruddannelse i bibliotekskundskab og videnskommunikation med start september 2009, som et direkte alternativ til uddannelserne ved Biblioteksskolen, og med kulturformidling, vidensorganisation og brugerfacilitering som hovedelementer. Overbygning på denne bacheloruddannelse kan naturligt efterfølgende foregå ved et af de øvrige videnskabelige miljøer ved Syddansk Universitet eller tilsvarende. Et forsigtigt gæt vil være, at denne uddannelses forskningsbaserede tilgang i kraft af at have et "rigtigt" universitet bag sig, vil score hos de mange, både studerende og aftagere, som ikke helt har tiltro til et Kulturministerielt universitet, som grundlæggende stadig har karakter af en professionshøjskole. Danmarks Forskningsbiblioteksforening vil anbefale Danmarks Biblioteksskole, for at få økonomien bag og akademiseringen af uddannelserne på skolen yderligere optimeret, snarest at indlede et tæt akademisk, og gerne ressortmæssigt, samarbejde med de 2 universiteter, som fysisk ligger tæt op ad Biblioteksskolen i hhv. København og Aalborg. Et Kulturministerielt universitet bliver desværre ikke nødvendigvis opfattet som et "rigtigt" universitet, og derfor er markedsføringen af uddannelserne, ikke mindst cand.scient.bibl., på Danmarks Biblioteksskole en svær kamp, som ikke klares ved et indstik i Jyllands-Posten.

Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at bibliotekarere ifølge en rapport fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd om "Fordeling og levevilkår 2008"^{viii} sammen med museumsfolk er de faggrupper i landet, der er mest tilfredse med deres arbejde og sammen med mediefolk oplever størst indflydelse på deres arbejde. Der er hermed skabt mulighed for gode diskussioner ude på de bibliotekariske arbejdspladser.

DEFF – ombygning, udbygning, overbygning

DEFF organisationen skal med udgangen af dette år atter justeres. Mandatet for den nuværende Styregruppe udløber pr. 31.12.2008. Der må derfor meget snart kunne forventes udmeldinger fra DEFFs Koordinationsudvalg om, hvordan fremtiden ser ud med ministerielle øjne. Hvis DEFF fortsat skal tages alvorligt, skal vi undgå situationen fra efteråret 2006.

Danmarks Forskningsbiblioteksforening ser gerne en "slanket" styregruppe uden biblioteksledere og med bedre repræsentation af brugerne af DEFF, herunder primært medlemmer udpeget af uddannelses- og forskningsinstitutionernes ledelser. Styregruppen bør have stor fokus på den overordnede strategi og melde klart ud om de overordnede retningslinjer, fokusområder og projektkald. Den forløbne periode har, trods ambitioner om det modsatte, båret præg af svingende engagement, for meget detailstyring og for tilfældige beslutninger. Programområdernes antal blev bragt ned ved 2007-ændringen og der har været en klart bedre koordinering og større samarbejde mellem områderne. "Nye institutioner" bør dog i større grad, så vidt som det er muligt for dette programområde, inddrages i strategi og handling også på de øvrige områder. Der findes mange alternative og gode ideer og innovative løsninger på fx Professionshøjskolerne, men det kniber ofte både med økonomi og personaleressourcer – og her bør DEFF netværket træde til. DEFF-pengene skal længere ud i systemet. Derud, hvor pengene batter. Det burde ikke være nødvendigt at påpege, at små beløb på de store biblioteker ofte vil være store beløb på de små biblioteker og dermed åbne op for nødvendige frikøbsmuligheder og større IT-investeringer.

Det var tydeligt ved projektkaldet i efteråret 2007, at DEFF Styregruppen ikke havde været arbejdsduelig i en meget lang periode og der indkom derfor et meget stort antal projektforslag. Der måtte derfor prioriteres hårdt og ved bevilling skæres i tildelingen af midler til de enkelte projekter. Efterfølgende blev vedtagelsen af finansloven for 2008 forsinket og mange projekter er derfor først kommet i gang i løbet af foråret 2008. Dette har klart været oplevet som en flaskehals og engagement og inspiration for yderligere ideer og projekter har været begrænset, ligesom midlerne for yderligere aktiviteter i øvrigt også har været det. Flere programområder har manglet en klar interes-

se fra Styregruppen om handlingsplaner og strategiopfølgning. Fornemmelsen har været, at Styregruppen også i denne periode har været mere interesseret i konkrete projekter indenfor bestemte områder end den imødekommelse af programområdernes strategi og handlingsplaner. Det er naturligvis uheldigt og det er på den baggrund, at Danmarks Forskningsbiblioteksforening gerne ser repræsentationen i Styregruppen bredt ud til aftagerne/brugerne frem for producenterne/bibliotekerne. At bemanning af og ressourcetildeling i DEFF Sekretariatet ikke umiddelbart ser ud til at følge de samme principper for prioritering og budgetbeskæring som de foreslåede projekter, giver en klar indikation af, at DEFF nu er gået fra projektorganisation til driftsorganisation.

Det væsentligste projekt for DEFF i perioden 2007-2008 og langt ind i næste planperiode er at skabe en infrastruktur for integreret søgning. Den såkaldte databrønd med det enorme lager af primært metadata men også fuldttekst skal opbygges i fællesskab. Foreløbig arbejdes der som deciderede forprojekter med beskrivelsen af de forskellige elementer i databrønden og der skal forberedes integration med eksterne systemer og herunder også kobling til dokumentleveringssystemer. Der skal sikres økonomi til køb af data og databrønden skal finde et sted at være. Det er et kæmpe arbejde, men med gode perspektiver for fremtiden. Det må naturligvis være en betingelse, at databrønden stilles til rådighed for alle som en national fællesudviklet service, uanset søgemaskiner, bibliotekssystemer eller kommercielle interesser, og det vil derfor være naturligt, at Danbib som central og ”neutral” instans inddrages bl.a. med henblik på linkresolving på det nationale niveau og styring af brugerrettigheder på biblioteksniveau.

Dialog og samarbejde om anvendelse og udvikling af IKT-infrastruktur til understøttelse af højere uddannelse og forskning er overskriften for det paneuropæiske partnerskab, Knowledge Exchange, som DEFF deltager i sammen med tilsvarende organisationer i Holland, Tyskland og Storbritannien. Samarbejdet er for nylig blevet forlænget for yderligere en 3-års periode frem til 2011. Der er ingen tvivl om, at dette fællesskab strategisk og organisatorisk er særdeles fornuftigt. Til gengæld er de fleste resultater hidtil mest opnået via lobbyvirksomhed og papirarbejde på det politiske plan – de konkrete innovative fællesløsninger er det indtil videre lidt småt med. Det kommer forhåbentlig og netværksaktiviteterne giver bestemt mening. De konkrete fælles nationale EU-licensudbud, som har fundet sted i dette forår på baggrund af Knowledge Exchange arbejdet, har med muligheden for nye forretningsmodeller for abonnementer på videnskabelige tidsskrifter, klart vist vejen for, at videndeling og samarbejde nytter noget på tværs af de europæiske grænser. Ligeledes bør samarbejdet om og støtten til open access bevægelsen nævnes – her skal der drives lobbyisme på højeste plan og DEFFs arbejde nationalt og Knowledge Exchange arbejdet internationalt er nødvendigt og betydeligt. DEFF arbejder imidlertid ikke kun på europæisk plan. DEFF har ønsket at udvide sit netværk yderligere og har ultimo 2007 meldt sig ind i Coalition for Networked Information (CNI), som er en verdensomspændende, men oprindeligt og primært amerikansk, organisation dedikeret til stort set de samme arbejds- og emneområder som Knowledge Exchange og DEFF selv. Danmarks Forskningsbiblioteksforening finder DEFFs indmeldelse i CNI særdeles fornuftig og støtter i det hele taget varmt DEFFs internationale arbejde.

Universiteter, kvalitetsindikatorer, open access

Kommunikationsteknologi er mere og mere uundværlig i en verden, hvor flere og flere mennesker uddanner sig, men absolut ikke nødvendigvis følgende den traditionelle ”on-campus” model. Kommunikationsteknologien vil blive brugt i alle livets aspekter og vil derfor skulle kunne imødekomme uddannelsesaktiviteter såvel som sociale netværk, underholdning etc. Web 2.0 applikationer kan tjene som kilde til studietekster, referencesamlinger, virtuel vejledning, virtuelt gruppearbejde etc. Det skal uddannelsesinstitutionerne på alle niveauer kunne imødekomme og der er ingen tvivl om, at værktøjskasserne skal fyldes til dette formål. Der skal være digitale ressourcer og digitale tjenester overalt. ”Hvis ikke det findes på nettet, findes det ikke”. Det er vilkårene. Der skal arbej-

des med indhold og det må derfor være en selvfølge, at universiteterne i fællesskab med DEFF ved næste ansøgningsfrist i foråret 2009 på ny ansøger om - og at Videnskabsministeriet denne gang efterfølgende via forskningsinfrastrukturmidlerne støtter - anskaffelsen af backfiles af videnskabelige tidsskrifter til støtte for danske forskere og studerende. Sådanne anskaffelser subventioneret af staten har fundet sted i flere af de lande, som Danmark gerne sammenligner sig med (fx UK og Tyskland) og der bør denne gang være klar forståelse for formålet, ikke mindst set i lyset af Regeringens ønske om mere digital selvbetjening og bredere forskningsformidling.

Investeringer skal skabe merværdi og Danmark skal derfor have størst mulig kvalitet også for de penge, som bruges til forskning og uddannelse. Midlerne til i første omgang universiteterne skal følgelig udbydes efter resultater. Det har været Regeringens udgangspunkt for det arbejde, der nu igennem godt 1 år har pågået i Forsknings- og Innovationsstyrelsen og i Universitets- og Bygningsstyrelsen med henblik på at fordele universiteternes basismidler efter resultater. Der skal måles og konkurreres. Implementeringen af finansieringsmodellen har længe været planlagt til at tage sin begyndelse med finansåret 2009 på en række områder indenfor forskning, uddannelse og videnspredning og at være fuldt implementeret med finansåret 2010, hvor også forskningsbibliometrien (målingen af universiteternes produktion af forskningspublikationer) skal være på plads. Henover sommeren har Regeringen imidlertid besluttet at udskyde implementeringen af hele finansieringsmodellen til 2010, når alle indikatorerne er på plads. Det er i sig selv fornuftigt, om end det stadig ikke efterlader tid til at lave reelle beregninger af konsekvenserne. De politiske forhandlinger af modellen vil nemlig fortsætte i efteråret 2008, således at modellen kan komme endeligt på plads i foråret 2009. Først på det tidspunkt er det endeligt besluttet, hvor stor en del af basisbevillingerne, der fordeles efter konkurrenceparametre (p.t. er 5 % foreslået) og først da kender man altså den endelige vægtning af de indikatorer, som skal anvendes og vægtningen mellem universiteternes aktiviteter indenfor forskning, uddannelse og videnspredning (den nuværende 50-40-10 model er foreslået bevaret af universiteterne). Det er ikke særlig fornuftigt. Tidsfristen er klar og besluttet: På nogle områder skal usikre og ufærdige 2008-tal benyttes til finansloven for 2010, mens modellen først er endeligt på plads i 2009. Vent dog til 2011 og få en gennemarbejdet og fuld legitim model!

Det har fra universitetsforligsparterne været en forudsætning, at modellen for omfordeling skal indeholde få og klare parametre. Der er sket en tydelig forenkling undervejs i processen, men bag hver enkelt indikator ligger stadig en lang række særdeles komplicerede delindikatorer. Hvert del-element afhænger af en politisk beslutning, som har konsekvenser. Det er derfor ikke kun et spørgsmål om, hvorvidt den forskningsbaserede undervisning kan bevares afhængig af tildeling af midler efter kvaliteten af forskningen eller af undervisningen, men også et spørgsmål om, hvorvidt det er væsentligt, at der publiceres og formidles humanistisk litteratur af høj klasse. Der skal være incitament til det, der ønskes, men der skal tænkes ud over det nærmeste synsfelt. Danmarks Forskningspolitiske Råd har klart anbefalet, at modellen til måling og sammenligning af forskningskvaliteten skal være enkel, ubureaukratisk og kontekstafhængig. Alene arbejdet med at udvikle den bibliometriske indikator har nu igennem næsten 1 1/2 år involveret langt over 500 mennesker og overblikket over den endelige konstruktion og konsekvenserne heraf er begrænset. Spørgsmålet er, om resultatet til sidst står mål med indsatsen.

Det er ganske interessant, at nogle universiteter allerede lokalt har indført pointsystemer til intern fordeling af midler. Aalborg Universitet har igennem flere år internt på universitetet belønnet publiceringsaktivitet og senest er Københavns Universitets Humanistiske Fakultet begyndt på det samme, oven i købet i et så avanceret og detaljeret system, at der gives (del)point for ikke citerede samtaler med journalister. Den detaljerede kortlægning af formidlingsområder vil blive foretaget for at

skabe mere retfærdighed i fordelingen af midler blandt fakultetets forskere og for at ændre forskernes adfærd. Det bliver spændende at følge, men det er hermed klart demonstreret, at fakultetet agter at efterleve universitetslovens krav om videnspredning som en vigtig del af universiteternes formål.

International Mathematical Union (IMU) har i samarbejde med the International Council of Industrial and Applied Mathematics (ICIAM) og the Institute of Mathematical Statistics (IMS) i forsommeren udsendt en ganske interessant rapport om citationsanalysers fordele og ulemper^{ix}. Denne rapport giver en række betragtninger om, hvorvidt kvalitet kan måles og om resultatet af målinger kan bruges. Konklusion er tydelig: Forskning er for vigtig til, at man kan måle værdi og kvalitet med et enkelt "groft" redskab/måleinstrument. At benytte impact factor alene til at bedømme et tidsskrifts kvalitet svarer til at benytte vægt alene som mål for en persons helbred. Lad det også være budskabet i forbindelse med den bibliometriske indikator. Det er ikke kvalitet, der søges, det er fordelingsnøgler.

En dansk videnskabsportal åbnede i april 2008 under navnet Videnskab.dk. Portalen skal være en samlet, fælles webindgang med populært videnskabeligt indhold, primært rettet imod unge mennesker og "den almindelige borger" i Danmark. Udviklingen af portalen er finansieret af DEFF, Forsknings- og Innovationsstyrelsen, Det Strategiske Forskningsråd, Det Frie Forskningsråd samt Kulturministeriet, driften af portalen er på finansloven og i bestyrelsen for portalen sidder udover repræsentanter for de finansierende organisationer også forskere og administratorer fra flere af de danske universiteter. En bred og aldeles seriøst sammensat skare. Videnskab.dk er udmøntningen af det arbejde, som har været udført af en arbejdsgruppe, der i DEFF regi blev nedsat i 2004 som en umiddelbar følge af anbefalingerne fra Videnskabsministeriets Tænketaank vedrørende forståelse for forskning. Trods deltagelse af såvel forskere som administratorer fra universitetsverdenen er det bemærkelsesværdigt, at Danske Universiteter ikke officielt støtter portalen hverken med midler eller med auspicier. Kun et enkelt universitet har hidtil indgået samarbejdsaftale med Videnskab.dk. Forhåbentlig skyldes det ikke, at Videnskab.dk vil være en uafhængig organisation uden påvirkning af universiteternes ledelser og kommunikationsafdelinger. Universiteternes Nyhedsportal på Danske Universiteters hjemmeside (<http://www.rektorkollegiet.dk/>) formidler de vigtigste nyheder og pressemeddelelser fra hvert enkelt universitet og fra Danske Universiteter. Det er i sig selv en glimrende service, men her er der ikke plads til "den gode historie" eller den mere populært formidlede videnskab, som skal skabe interesse og forståelse for dansk forskning og innovation. Hvorfor vil universiteterne ikke være med? Her er bestemt tale om at skabe opmærksomhed ikke bare om forskningsinstitutionerne men også om de uddannelser, som ligger til grund for forskningen. Portalen er en realitet, og Danske Universiteter bør naturligvis være med i stedet for at være skeptiske, afvente brugsmønstre eller bekymres over økonomien i den fremtidige drift.

Den 1. juni 2008 åbnede Det Kongelige Bibliotek for offentlig adgang til tidsskrift.dk. Der har igennem flere år med støtte fra DEFF været arbejdet på virkeliggørelsen af en dansk J-STOR med digital adgang til en række danske videnskabelige tidsskrifter. Det er nu lykkedes med tilladelse fra de involverede forlag at digitalisere 9 danske tidsskrifter fuldstændigt tilbage fra 1840 med Historisk Tidsskrift, Geografisk Tidsskrift og Nationaløkonomisk Tidsskrift som de ældste. De seneste årgange af tidsskrifterne er dog først tilgængelige efter en "moving-wall" klausulering. Projektet er fremragende og længe ventet. Forhåbentlig stilles der/kan der findes ressourcer til rådighed for yderligere udbygning af denne portal med fri adgang til (ældre) dansk forskning. Det fortjener den. Samtidig kan der være nødvendigt også at minde om det stigende antal danske Open access tidsskrifter, som lægges op, bl.a. baseret på det Open Journal System, som CBS Biblioteket har markeret sig med ved såvel hjælp til forskere og foreninger som ved digitalt hotel for de færdige tidsskrifter. Der findes flere andre systemer til produktionen af digitale publikationer, herunder også monografier og conferenceproceedings, på de danske universiteter og der må ikke herske nogen tvivl om,

at der ad denne vej kan skabes mange og fremragende publiceringskanaler for forskning og formidling på universiteterne, forskningsinstitutionerne og uddannelsesinstitutionerne i Danmark.

Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation har pr 1. januar 2008 stillet krav om open access i forbindelse med forskningsbevillinger. Dette har vakt såvel harme som bekymring blandt en del danske forlag og forskere med frygt for manglende standarder, tekniske krav til formater, referencer, url-stabilitet etc. Jamen, brug dog forskningsbiblioteket! Her vil man være garanter for overholdelsen af alt dette og publiceringsredskaberne er såvel internationale som fuldt standardiserede og professionelle.

På Harvard University har de ansatte på universitetets Faculty of Arts and Sciences for nylig stemt om, hvorvidt deres forskning skal være gratis tilgængelig på universitetets hjemmeside gennem et digitalt arkiv. Det er første gang, at et helt fakultet har bestemt sig for at følge open access anbefalingerne og det har resulteret i, at al forskning fra Arts and Sciences i fremtiden gøres tilgængelig på Internettet, med mindre en forsker specifikt frabeder sig dette. Harvard fører således an i bestræbelserne på at åbne forskningen frit og for alle^x. Mange følger efter, men på de danske universiteter er der endnu kun Danmarks Tekniske Universitet, som har vedtaget en open access politik gældende for universitetets forskere. Kun Roskilde Universitetscenter og Copenhagen Business School har af de danske universiteter af principielle årsager underskrevet den såkaldte Berlin deklaration^{xi}, og ingen universiteter har, med undtagelse af DTU, endnu udarbejdet politikker, som skal sikre universitetets forskning enten lagret i et åbent digitalt arkiv eller ved udgivelse af og publicering i open access tidsskrifter. I øjeblikket er hovedparten af universitetsbibliotekerne imidlertid involveret i et fælles projekt, støttet af DEFF, hvor der sættes fokus på nødvendigheden af sådant. Ikke mindst er det nødvendigt at få gjort opmærksom på, at mere end 90 % af alle videnskabelige engelsksprogede tidsskrifter faktisk giver mulighed for selv-arkivering på forfatterens hjemmeside eller i et institutionelt eller fagligt arkiv.

Danske Universiteter har ikke underskrevet Berlin deklarationen, men har til gengæld i forsommeren 2008 tilsluttet sig Guidelines for Open Access^{xii}, som ultimo 2007 er udarbejdet af European Research Council's Scientific Council, under den forudsætning, at ophavsretten dog skal håndteres efter gældende dansk lov. Det er glimrende, at Danske Universiteter som helhed støtter op om dette, men den individuelle open access politik på de enkelte universiteter efterlyses. Måske en samlet politik fra Danske Universiteter vil hjælpe? Eller et større fokus fra politisk side, hvor der i forbindelse med etableringen af den bibliometriske forskningsindikator som et delelement til den kommende omfordeling af basismidler har været diskuteret forskeres publicering i open access publikationer. Man kunne overveje at tildele ekstra point ved open access enten gennem forfatterens selv-arkivering i åbne digitale arkiver eller ved publicering i open access tidsskrifter, monografier og conference proceedings.

De danske universiteter har besluttet at styrke samarbejdet på IT-området og er derfor blevet enige om at etablere en fælles organisation ved navn UNI-IT. Konsolidering ligger i tiden og ad denne vej ønsker de danske universiteter at styrke både fælles udvikling og fælles drift og derigennem at forbedre økonomi og administration. I første omgang vil der blive fokuseret på økonomi-, studie- og personaleadministrative systemer, men på lidt længere sigt vil det naturligvis også kunne være aktuelt at betragte forskningsadministrative (herunder bl.a. registrering og formidling) samt biblioteksadministrative systemer. Der vil utvivlsomt være flere systemer, som med fordel kan drives centralt, men fordele og ulemper vil under alle omstændigheder skulle overvejes i hvert enkelt tilfælde. Tilsvarende har landets 8 professionshøjskoler planer om fælles driftscentre på en række områder og denne udvikling må naturligvis også hilses velkommen, så længe der stadig gives mulighed for individuelle tjenester og løsninger på de enkelte institutioner.

Det er desværre endnu engang nødvendigt at omtale rammebetingelserne for de aftaler om eksemplarfremsstilling, som Copydan Tekst & Node indgår med uddannelsesinstitutionerne i Danmark. Det er beskæmmende, at der er så lidt fremdrift på det digitale område, at studerende og undervisere ikke har mulighed for at benytte teknologien fuldt ud i deres undervisning og studier. Der gives ganske vist i rammeaftalen mulighed for mod særlig betaling at indscanne ophavsretsbeskyttet materiale til undervisningsbrug i størrelsen max. 20 sider eller højst 20 % af et værk. Det er desværre ikke tilstrækkeligt, hvis universiteterne og formodentlig de fleste øvrige uddannelsesinstitutioner skal kunne inddrage Copydan materiale i de digitale kompendier, som ellers udelukkende vil bestå af artikler fra udenlandske videnskabelige tidsskrifter, som er adgangssikret gennem licensaftaler. Omfanget af det materiale, der kan gives adgang til gennem Copydans rammebetingelser, vil være for begrænset. Der vil ikke være tale om kvalitative vurderinger af materialet, men kun om inddragelse af materiale, som kan imødekomme rigide krav fra rettighedshaverne. Det er ærgerligt, at man ikke er kommet længere i den danske forlagsbranche. ”Aftaler i regi af aftalelicenskonstruktionen burde for rettighedshaverne være et solidt grundlag for samarbejdet, da der betales vederlag for den specifikke udnyttelse. Der er således ikke tale om, at man misbruger rettighedshavernes værker – tværtimod foregår brugen ved sikker adgangsstyring og meget omfattende indberetning til Copydan. Man kan derfor undre sig over, at rettighedshaverne ikke er interesseret i et samarbejde på dette felt, således at man værner de studerende til den digitale adgang også til pensumlitteratur og på den måde baner vejen for, at forlagene på sigt kan tilbyde brugbare forretningsmodeller”^{xiii}.

Forlagsbranchens egen konstruktion til imødekommelse af ønsket om digitale kompendier er boghandlen Ebog.dk. Desværre er forretningsmodellen/aftalemodellen bag dette initiativ ikke brugbar, hverken med henblik på biblioteksanskaffelse eller med henblik på køb af kapitler til digitale kompendier. Dette er for længst påpeget overfor Ebog.dk. Forløbet kan imidlertid ikke undre, for etableringen af Ebog.dk har netop været forlagsbranchens forsøg på trods et nyt medium at fastholde gammeldags forretningsmodeller. Det er ikke nogen nem opgave for Ebog.dk. Det såkaldte Scanningsdepot, som er tænkt som en del af Ebog.dk er endnu ikke blevet etableret, og den grundlæggende tanke her er da også, at der skal tjenes yderligere penge og som det udtrykkes ”løsningen sikrer indsigt i, hvad der sker med materialet”. Hvorfor vil de danske forlag dog ikke seriøst inddrage bibliotekerne og den ekspertise, der findes på området? Bibliotekerne er faktisk ikke ude på at snyde nogen. Ulovlig kopiering af hele eller halve lærebøger og ulovlig anvendelse af digitale dokumenter er naturligvis noget som tages særdeles alvorligt på forskningsbibliotekerne og vi bidrager gerne til løsninger, så de danske lærebogsforlag ikke går samme skæbne i møde som musikbranchen, men det kræver åbenhed og tillid. Og i øjeblikket går det simpelthen for langsomt.

Ophavsret, pligtaflevering, digitalisering, kulturarv

Den 1. juli 2008 trådte Lov om ændring af ophavsretsloven (Overdragelse af ophavsret, digitalisering af kulturarven m.v.) i kraft. Det er glædeligt, at der nu er givet en generel hjemmel til at indgå aftaler med aftalelicensvirkning, hvor parterne kan blive enige om det. Denne ændring af ophavsretsloven bør give en tilpas fleksibilitet og dermed give de nødvendige forbedringer i mulighederne for, at arkiver, biblioteker og museer ved hjælp af digitalisering kan sikre udbredelse og adgang til materiale ved indgåelsen af aftalelicenser. Det er i den forbindelse også særdeles fornuftigt at nedsætte et uafhængigt Ophavsretslicensnævn med henblik på at fremme indgåelsen af aftalelicenser og herunder ikke mindst at give mulighed for at indbringe uenighed om vilkår, således som det fx er set i forbindelse med aftaler om kopiering indenfor undervisningsvirksomhed.

Også Pligtafleveringsloven har været underkastet en ændring i det forløbne år. Således blev det med virkning fra december 2007 politisk vedtaget, at forlænge revisionsklausulen for loven om pligtaflevering af offentliggjort materiale med 3 år frem til folketingsåret 2010-2011. Kulturministeren skulle ifølge loven fremsætte forslag om revision af loven senest i folketingsåret 2007-2008 med

henblik på en vurdering af muligheden for at afgrænse følsomme personoplysninger og dermed udvide offentlighedens adgang til brug af Netarkivet. Danmarks Forskningsbiblioteksforening har tidligere gjort opmærksom på, at det er særdeles vigtigt at tilgængeliggøre så meget som overhovedet muligt af Netarkivet for den almene offentlighed og dermed at kunne åbne Netarkivet til andet end strikse forskningsformål. Vi har forståelse for, at der for at imødekomme dette ønske har skullet iværksættes undersøgelser med henblik på at isolere følsomme persondata, og vi havde i den sammenhæng set frem til, at Kulturministeren i folketingsåret 2007-2008 skulle fremsætte forslag til revision af loven for at give adgang til Netarkivet for andre formål end forskning. Det er naturligvis skuffende, at det ikke er lykkedes at gøre det muligt at isolere personfølsomme data på nuværende tidspunkt, og vi ønsker selvklart, at arbejdet med dette prioriteres højt i den kommende tid. Det Kongelige Bibliotek og Statsbiblioteket, der som pligtafleveringsinstitutioner har udviklet systemet til arkivering af websider, har i den yderligere udviklingsfase af systemet ønsket at gennemføre en nærmere analyse af mulighederne for at afgrænse de følsomme personoplysninger og det er på den baggrund, at en indholdsmæssig revision af loven først vil kunne fremsættes i folketingsåret 2010-2011. Danmarks Forskningsbiblioteksforening kan naturligvis acceptere, at der gives en forlængelse af revisionsklausulen, men det forekommer noget uklart, hvorfor der skulle være behov for en 3-årig forlængelse frem til folketingsåret 2010-2011.

Og så ser det snart ud til at samarbejdet mellem Statens Arkiver, biblioteker og museer på det digitale område vil kunne resultere i etablering af én fælles søgeflade for alle 3 typer materiale. Der er i slutningen af 2007 truffet beslutning om en lang række specifikationer, som kan sikre en fælles præsentation af dataene fra arkiver, biblioteker og museer på Internettet. Der er tale om udveksling af data mellem 3 typer af institutioner, som typisk har været kendetegnet ved hver især at anvende særlige formater og koder. ABM Standard Arbejdsgruppen har tidligere udviklet fælles XML-skemaer og med denne række anbefalinger er grundlaget dermed skabt for udveksling og præsentation af data mellem ABM-institutionerne i Danmark. Men det digitale indhold har stadig et stykke vej at gå, trods de forbedrede muligheder for digitalisering. Digitalisering af Kulturarven koster penge - mange penge - og det er derfor nødvendigt at, de prioriteringer, der nødvendigvis må foregå undervejs, sker ud fra faglige og ikke politiske vurderinger.

Samtidig med den forholdsvis beskedne indsats omkring digitalisering af den danske kulturarv har EU Kommissionen sat et stadigt større fokus på etableringen af Europeana – det europæiske digitale bibliotek, museum og arkiv (<http://www.europeana.eu>). EU Kommissionens ønsker således at sikre fri og åben adgang til den europæiske kulturarv og intentionen er i november 2008 at åbne for en samlet adgang til den digitaliserede europæiske kulturarv. Så digitaliseret og så samlet, som den kan være på dette tidspunkt. Ambitionerne er høje - og det er prisværdigt – og der vil ifølge planerne kunne gives adgang til mere end 2 millioner digitaliserede enheder ved åbningen, hvilket naturligvis kun er en brøkdel af, hvad endemålet på sigt vil være. Det bliver meget spændende at følge den videre udvikling af dette projekt, som har været igangsat siden efteråret 2007 finansieret af EU-kommissionens eContentplus-program. Portalen skulle altså gerne være på plads til november 2008, men indholdet er mere interessant. Der er opgaver nok at tage fat på, men allervigtigste forudsætning er naturligvis at få afklaret copyrightforhold og skabt basis for rettighedsklarering overalt i Europa. Heldigvis er vi på vej i Danmark, bl.a. i kraft af ændringen af ophavsretsloven tidligere i år, men der er stadig lang vej i en række andre EU-lande. Det er et dilemma, at det er ikke nok at digitalisere, der skal også være adgang til det digitaliserede, men samtidig er det ikke nok, at der er adgang til det digitaliserede materiale, der skal også være tilstrækkeligt af det.

For de digitaliserede bøgernes vedkommende er der med nationalbibliotekernes og European Digital Library's digitaliseringsprojekter, med Google's højtprofilerede Book Search program, med Google-konkurrenternes tilsvarende projekter og endelig med den idealistiske Open Content Allian-

ce, hvor godt 80 store biblioteker og forskningsinstitutioner arbejder sammen internationalt, skabt endog meget store forventninger om på forholdsvis kort tid at få etableret fri og åben adgang til en stor del af alverdens viden (og helst uden kommercielle interesser og restriktioner).

E-læring, innovation, Google studenten, ”The researcher of the future”

Typologiseringen af såvel de forskellige generationers brug af de digitale medier i dagligdagen og studie/arbejds-mæssigt og den måde, hvorpå også bibliotekerne benyttes af de respektive brugergrupper, har givet anledning til mange tanker også i forskningsbibliotekerne. Det er klart at, der skal være fokus på brugerne af de services, som udbydes og som udvikles, først og fremmest qua brugerønsker eller decideret gennem brugerskabelse, men det vil være forkert at hænge fast i stereotypi – det har biblioteksvæsenet gjort i alt for mange år. 2.0-udviklingen er netop udtryk for, at brugere og tjenester ikke kan sættes i bås, uanset om der tales om undervisning, forskning eller ren underholdning.

Studerende lever og ånder i stigende grad for at dele information og ønsker i høj grad at ændre den videnskabelige kommunikation. Disse unge, for hvem Facebook indeholder en stor del af kontaktfladen, ønsker ikke fastholdelse af de traditionelle kommunikationsveje, men i stedet at anvende alle de teknologier, som kan stilles til rådighed for den videnskabelige diskurs. Samtidig ændres videnskabens parametre og en web-baseret ”videnskab 2.0” vil kunne danne grundlag for en betydelig større produktivitet end hidtil blandt forskere. Der vil være åbnet for, at videnskaben ikke kun sker, fordi forskerne eksperimenterer, men fordi de meget mere åbent end hidtil kan diskutere deres eksperimenter og innovation^{xiv}. Der vil kunne skabes bedre muligheder for den interdisciplinære tankegang og betydeligt mere samarbejde mellem forskere på tværs af videnskaberne. Men det kræver en ændring af mange forskeres hidtidige holdning, og af den akademiske verdens hidtidige syn på meritering. Der vil kunne skabes basis for langt større samarbejde frem for konkurrence, afhængig af holdninger og beslutninger af både markedsøkonomisk og videnskabspolitisk karakter.

Den helt store udfordring for økonomi, lovgivning og arbejdsprocesser er, at alt bør foreligge tilgængeligt i digital form. I nogle tilfælde som Open Access og i andre tilfælde med adgangsbe-grænsninger, således som det oftest har været hidtil. Brugergrænseflader til den digitale adgang skal ikke kun være brugervenlige men også kunne imødekomme særlige ønsker og præferencer – altså være både dynamiske og multimodulære. Og også uformel ”videnskab” skal inkluderes, sociale teknologier som fx blogs, wikis etc. skal være søgbart og tilgængeligt på lige fod med den peer-reviewede forskning. SPARC (The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition)^{xv} har denne sommer initieret et projekt ”The Right to Research”, som skal sikre interesse og innovative løsninger for fremtidens adgang til forskning og videnskabelig kommunikation blandt nutidens studerende på videregående uddannelser. Et spændende initiativ, som forhåbentlig vil kunne bringe realistiske løsningsforslag udover ønsker og forhåbninger til fremtiden.

Men hvorfor benytter unge mennesker, og herunder i allerhøjeste grad også studerende, Google i så høj grad, som de gør? Bibliotekerne og uddannelsesinstitutioner beklager de unges menneskers manglende evne til at finde og bruge kvalitetsressourcer på nettet. Et af de helt store problemer i denne sammenhæng er, at unge mennesker ikke udelukkende benytter kilder af tvivlsom kvalitet, fundet på nettet, fordi de er nemmere at bruge, men simpelthen fordi kvalitetsmaterialet ikke er tilgængelig for dem – frit og åbent. Det gælder altså om at inkludere videnskaben ad denne vej og skabe informationskyndige studerende. I ”gamle” dage kunne studerende regne med, at den information og litteratur, som man kunne finde på sit bibliotek, var sorteret og videnskabeligt brugbar. Nu skal de studerende også lære at evaluere den litteratur og den information, som de (selv) finder frem til. Her skal bibliotekerne, bibliotekarerne og systemerne hjælpe og gøre materiale- og infor-

mationsfremskaffelsen så intuitiv som muligt for brugerne. Informationen skal være korrekt og komme med det samme – hver gang.

Det må ikke glemmes, at undervisere har stor indflydelse på den undervistes adfærd. Studerende skal guides hen imod den rigtige informationsdannelse, de skal hjælpes til at blive informationsegnede^{xvi}. Underviseren skal imidlertid også kunne navigere i de rigtige informationskanaler. For øjeblikket er der ingen tvivl om, at mange studerende har en fremragende IKT-dannelse men ikke den store informationsdannelse! Til gengæld er der heller ingen tvivl om, at mange undervisere på de videregående uddannelsessteder ikke har særlige IKT-kompetencer. Når Videnskabsministeriet fokuserer på danskernes (manglende) IT-færdigheder^{xvii} og bl.a. har udviklet IT-tjek redskaber, er det næppe den opvoksende generation eller tidens studerende, der udgør problemet. Desværre bliver der i mange tilfælde ikke udviklet IKT-støttede læringsforløb, fordi underviserne ikke er i stand til at arbejde indenfor dette felt. Her er der desværre stadig et reelt og stort problem på undervisningsinstitutionerne landet over. Forskningsbibliotekerne bør også i dette område inddrages direkte i læringsforløb og kompetenceudvikling og der bør i samarbejde mellem undervisere, IT-afdeling og bibliotek oprettes særlige IKT-kompetencecentre med e-læringsenheder til støtte for undervisning, læring og udvikling. Desværre virker det ikke rigtigt som om, at universiteterne generelt har engageret sig tilstrækkeligt og reelt i e-læringsforløb og IKT-støttet undervisning, ganske givet fordi det er en enorm investering, ikke mindst af få undervisere og forskere involveret. Og så hjælper det næppe meget, at IT- og Telestyrelsen støtter e-læringsprojekter med småpenge fra den minimale pulje, der er afsat til forankring af e-læring på universitetsområdet, specielt ikke, når dette skal være et satsningsområde.

Fremtidens forskningsbibliotek

Fremtidens forskningsbibliotek er temaet for dette års årsmøde i Danmarks Forskningsbiblioteksforening. Der er i den sammenhæng udskrevet en konkurrence, hvor årsmødets deltagere – og foreningens medlemmer generelt – kan indsende visioner om forskningsbibliotekerne i fremtiden. Tilsvarende udarbejdes der i øjeblikket en ny vision for bibliotekerne på universiteterne i en mindre arbejdsgruppe nedsat af Danske Universiteter. Det er meget spændende, hvad der kommer ud af disse tiltag. Er der i virkeligheden sammenhæng mellem ”menige” biblioteksfolks meninger og ekspertgruppens tolkning af den nærmeste fremtid? Måske.

Lad mig slutte denne beretning med at henlede opmærksomheden på en ny hjemmeside, som for nylig er etableret af det engelske Joint Information Systems Committee (JISC) med det formål at skabe debat om fremtidens biblioteker. ”Libraries of the Future”^{xviii} hedder projektet, som med et debatforum i form af en blog, med arrangementer, med sociale netværk og med nyhedstjenester vil være med til at inspirere og vise vej: ”In an information world in which Google apparently offers us everything, what place is there for the traditional, and even the digital library? In a library environment which is increasingly moving to the delivery of online rather than print resources, what of the academic library’s traditional place at the heart of campus life?” Hertil lyder det umiddelbare svar: “... one thing is sure – libraries will continue to be essential to academic success and the future of education and research”.

Claus Vesterager Pedersen
1. september 2008

- ⁱ European Innovation Scoreboard 2007: Summary of the situation in the 27 member states. MEMO/08/87. Brussels, 2008
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/08/87&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>
- ⁱⁱ Forsknings- og Innovationsstyrelsen: InnovationDanmark 2007-2010: Resumé af Rådet for Teknologi og Innovations handlingsplan for mere innovation og effektiv videnspredning. Kbh. : Forsknings- og Innovationsstyrelsen, 2007. 32 s.
<http://fi.dk/site/forside/publikationer/2007/innovationdanmark-2007-2010-resume/rti-handlingsplan-2007-2010-resume.pdf>
- ⁱⁱⁱ £9.84 million awarded to safeguard UK's research journals and provide central access point for academic community. <http://www.hefce.ac.uk/news/hefce/2008/journals.htm>
- ^{iv} Udvalget vedr. Fremtidens Biblioteksbetjening af Børn: Fremtidens biblioteksbetjening af børn / Red.: Anna Enemark Brandt, Ann Poulsen. Kbh. : Biblioteksstyrelsen, 2008. 120 s. : ill.
- ^v I I Design: Fra bøger til brugere: Handlingsplan til ny formidlingsstrategi for folkebibliotekerne. Kbh. : Styrelsen for Bibliotek og Medier, I I Design, 2008. 124 s. <http://www.bs.dk/content.aspx?itemguid={E4866AB3-D8AA-4E10-9B0E-5EEFC02C6E7C}>
- ^{vi} Danmarks Biblioteker (Danmarks Biblioteksforening), Bibliotekspressen (Bibliotekarforbundet) samt DF Revy
- ^{vii} Omverdensanalyse og markedspektiver. Biblioteksskolenyt, nr. 2, 2007. Kbh. : Danmarks Biblioteksskole, 2007. 28 s. <http://www.db.dk/binaries/BiblioteksskoleNYT%20nr2%202007%20web.pdf> 2103.pdf
- ^{viii} Arbejdernes Erhvervsråd: Fordeling og levevilkår 2008. Kbh.: AERådet, 2008. 94 s.
<http://www.aeraadet.dk/media/filebank/org/fordeling-2008.pdf>
- ^{ix} Joint Committee on Quantitative Assessment of Research: Citation Statistics. A report from the International Mathematical Union (IMU) in cooperation with the International Council of Industrial and Applied Mathematics (ICIAM) and the Institute of Mathematical Statistics (IMS). Berlin : IMU, 2008. 26 s.
<http://www.mathunion.org/fileadmin/IMU/Report/CitationStatistics.pdf>
- ^x Tinh Nguyen: Open doors, open minds: what faculty authors can do to ensure open access to their work through their institution. Washington, D:C: SPARC, 2008, 12 s. http://www.arl.org/sparc/bm~doc/opendoors_v1.pdf
- ^{xi} Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities, 22 October 2003.
<http://oa.mpg.de/openaccess-berlin/berlindeclaration.html>
- ^{xii} ERC Scientific Council Guidelines for Open Access, 17 December 2007.
http://erc.europa.eu/pdf/ScC_Guidelines_Open_Access_revised_Dec07_FINAL.pdf
- ^{xiii} Andersen, Anne C., Pedersen, Kirsten og Jensen, Lone: Rameaftale for kopiering på universiteterne – hvad med det digitale område? I: DF Revy, Årg. 31, nr. 5, 2008, s. 21-23.
<http://ej.lib.cbs.dk/index.php/dfrevy/article/view/1885/1890>
- ^{xiv} Waldrop, M. Mitchell; Science 2.0: Great New Tool, or Great Risk?
<http://www.sciam.com/article.cfm?id=science-2-point-0-great-new-tool-or-great-risk>
- ^{xv} The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition - <http://www.arl.org/sparc/>
- ^{xvi} Rosenstand, Claus A. Foss: Bibliotekarens rolle i hyperbiblioteket. I: DF Revy, Årg. 31, nr. 4, 2008, s. 12-14.
<http://ej.lib.cbs.dk/index.php/dfrevy/article/view/1785/1803>
- ^{xvii} Videnskabsministeriet: Danskernes it-færdigheder – en målrettet indsats. Kbh. : Videnskabsministeriet, 2007. 9 s.
http://itst.dk/filer/Publikationer/Danskernes_it-faerdigheder/index.htm
- ^{xviii} JISC: Libraries of the Future: <http://www.jisc.ac.uk/librariesofthefuture>